

Stručna događanja 2023. u Arheološkom muzeju u Zagrebu

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **2023**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:300:161404>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[AMZdepo - Repository of the Archaeological Museum in Zagreb](#)

Stručna događanja 2023. u Arheološkom muzeju u Zagrebu

Osvrti na panele

Impresum

ORGANIZATOR
Arheološki muzej u Zagrebu

VODITELJICE
Zorica Babić
Jacqueline Balen

FOTOGRAFIJE
Arhiv Arheološkog muzeja u Zagrebu
Igor Krajcar

UREDNIKA E-BOOK-a
Zorica Babić

OBKLIKOVANJE E-BOOK-a
Zorica Babić

FINANCIJSKA POTPORA
Ministarstvo kulture i medija RH

Sadržaj

O programu

Umrežavanje u muzejima: Društveni mediji kao most između stvarnog i virtualnog

11. listopada 2023.

Priča iza izložaka: Otkrivanje povijesti u muzejima

27. listopada 2023.

Ljudski ostaci i identitet muzeja: Etičke dileme i društveni razgovori

9. studenog 2023.

Kroz oči arheologa: Interpretacija znanosti i stalnom postavu

22. studenog 2023.

O programu

Stručna događanja 2023. u
Arheološkom muzeju u
Zagrebu

O programu

Stručna događanja 2023. u Arheološkom muzeju u Zagrebu

Program **Stručna događanja 2023. u Arheološkom muzeju u Zagrebu** osmišljen je za potrebe nove muzeološke koncepcije stalnog postava Arheološkog muzeja u Zagrebu koji uključuje razne metode tzv. prethodne (*front-end*) evaluacije posjetitelja. U tu svrhu, održana su četiri panela na različite teme i sa stručnjacima iz različitog područja.

Svrha ovog programa jest uključivanje sudionika (publike) u čitav kreativan proces kako bi u suradnji sa stručnjacima nalazili nove načine vizualizacije muzejskog postava.

Cilj ovog pristupa nije samo stvaranje novih ideja u poluotvorenom procesu, već i pozicioniranje Muzeja kao mjesta kreativnosti i inovacije te arheološke baštine kao izvora inspiracije.

Muzeji i slične baštinske institucije prilično dugo vremena smatraju se zatvorenim, profesionalnim i kompleksnim institucijama, često s naglašenim odmakom od društva u kojem funkcioniraju. Iskustvo posjetitelja svodilo se na promatranje niza predmeta u vitrinama s uobičajenim legendama i oznakama, stručnim vodstvima i predavanjima fokusiranim na pojedinom glavnom poslanju institucije, odnosno zbirke i postava. No, u posljednje vrijeme takvo viđenje muzeja drastično se mijenja. Iako su te promjene ponekad spore i bazične, ipak mijenjaju institucije i njihovo djelovanje sukladno novom pogledu i načelima.

Uključivanje publike u proces stvaranja otvara samu instituciju prema društvu u kojem djeluje. Vodeći se mišlju da bi muzej trebao biti na određeni način u službi publike, on prestaje biti zatvoreni kabinet u koji pristup imaju isključivo stručnjaci. Samim time, publici koja inače posjećuje muzeje nudi se novi pristup rada i sadržaja. Privlači se i nova publika, koja do tada nije smatrala muzej mjestom vrijednim pažnje ili u kojem se nalazi sadržaj za njih.

Muzealac može imati standardan pristup rada koji se uglavnom sastoji od uobičajenih principa i procesa. S druge strane, zainteresirana publika s varijabilnom podlogom donosi potpuno nove i neispitane pristupe, koji mogu otvoriti drugačije horizonte u kreiranju sadržaja, prezentacija, komunikacija, a sve do tada u neistraženom muzejskom kontekstu.

Na primjer, jedan stručnjak iz tehnološkog (IT) svijeta mogao bi ukazati na postojeće moderne tehnologije koje bi se mogle koristiti u muzejsko - prezentacijskom kontekstu, a s kojim se muzealci do tada nisu susreli. To ne znači da se standardni muzejski pristupi u potpunosti odbacuju. Naprotiv, oni i dalje služe kao kormilo kako bi se sve ideje i pristupi odigrali unutar realnih i mogućih okvira bilo same prakse, budžeta ili prostora.

Voditeljice programa
Stručna događanja 2023. u
Arheološkom muzeju u
Zagrebu su

Zorica Babić, muzejska
savjetnica pedagoginja

i

Jacqueline Balen, muzejska
savjetnica.

Umrežavanje u muzejima: Društveni mediji kao most između stvarnog i virtualnog

Prvi panel
11. listopada 2023.

Umrežavanje u muzejima: Društveni mediji kao most između stvarnog i virtualnog

Društveni mediji postali su neizostavan dio našeg svakodnevnog života, preplavljujući naše ekrane informacijama, slikama i pričama. Kako ovi digitalni alati utječu na svijet muzeja?, jedno je od pitanja o kojem je bila riječ na panelu pod nazivom ***Umrežavanje u muzejima: Društveni mediji kao most između stvarnog i virtualnog.***

Muzeji su čuvari kulturne baštine, mjesta gdje se povijest, umjetnost i kultura susreću s posjetiteljima iz cijelog svijeta. No, kako se muzeji prilagođavaju digitalnoj revoluciji i koriste društvene medije da povećaju svoju vidljivost te dosegnu do nove generacije posjetitelja?

Ova tema istražuje utjecaj društvenih medija na muzejski sektor te inovativne načine kako muzeji koriste digitalne platforme za promociju i širenje znanja.

Ovaj panel okupio je stručnjake iz različitih područja kako bismo dobili sveobuhvatan pogled na temu:

KREŠIMIR DABO - znanstveni suradnik na Institutu za migracije i narodnosti. Profesionalnu karijeru počeo je na području novinarstva, radeći u uredništvima nekoliko medijskih kuća, počevši od Radio Studenta, pa do Hrvatskog radija, Televizije Z1 do RTL Televizije. Radio je u Odjelu za odnose s javnošću na RTL Televiziji, a šest je godina vodio Službu za odnose s javnošću i marketing u Ansamblu LADO. Na mjesto ravnatelja Ansambla LADO imenovan je 1. siječnja 2015. s mandatom od četiri godine. Kao vanjski suradnik, uz Veleučilište Edward Bernays, predaje na Sveučilištu VERN', Hrvatskom katoličkom sveučilištu i Hrvatskim studijima kolegije vezane uz odnose s javnošću u kulturi, menadžment manifestacija i interpersonalnu komunikaciju.

IVAN DOROTIĆ - glavni urednik i pokretač online magazina *Vizkultura*. Dio je fotografskog dvojca Bosnić+Dorotić, specijaliziranog za arhitektonsku fotografiju. U domeni kulture i umjetnosti djeluje i kao publicist te komunikacijski strateg, surađujući s muzejima, galerijama i arhitektonskim studijima. Bio je dio autorskog tima koji je predstavljao Hrvatsku na 17. Venecijanskom bijenalu arhitekture 2021. godine. Izlagao je na 6 samostalnih i dvadesetak grupnih izložbi. Fotografije su mu kontinuirano publicirane u brojnim stručnim inozemnim dizajnerskim i arhitektonskim časopisima, knjigama, magazinima te izložbama.

MIHAELA KULEJ - profesorica povijest umjetnosti i filozofije, doktorandica na Filozofskom fakultetu, Odjelu informacijskih i komunikacijskih znanosti, područje Muzeologija, muzejska savjetnica i dugogodišnja ravnateljica Gradskog muzeja Virovitica - muzeja koji 2020. godine dobiva nagradu Hrvatskog muzejskog društva za najbolji stalni postav, a 2022. godine ŽIVA nagradu Forumu slavenskih kultura za najbolji slavenski muzej. Osim primarne muzejske djelatnosti uspješno organizira niz izložbi te obogaćuje djelatnost Muzeja u pedagoško - edukativnom aspektu kroz organizaciju raznovrsnih radionica i poticanja djelatnika muzeja na kreativno - edukativan rad, po čemu su postali prepoznatljivi u široj zajednici. Uspješno je završila i implementirala muzeološku koncepciju novog stalnog postava *Drveno doba* u prostor novoobnovljenog Dvorca Pejačević.

DARIO MARČAC - Na svom TikTok profilu ima preko 500.000 pratitelja, a njegovi klijenti su ostvarili preko 120 milijuna pregleda. Osnivač je Crew zajednice koja ukupno broji preko 8 milijuna pratitelja i predstavlja najveću zajednicu TikTok kreatora u regiji Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Slovenije i Austrije. TikTok kreatori unutar zajednice Crew su birani prema tri glavna kriterija: dobronamjieran sadržaj, snaga njihove zajednice i profesionalan pristup. Osim na TikTok-u, redovito objavljuje sadržaj na LinkedInu, Instagram-u, Facebook-u i YouTube-u. Ukupno preko 850.000 pratitelja redovito prati Dariov sadržaj. Osim toga, najmlađi je kolumnist Jutarnjeg lista te redoviti gost brojnih konferencija i festivala gdje govori o TikToku, influencer marketingu, kreiranju sadržaja i društvenim mrežama. Kao stručnjak za TikTok, pomaže brendovima da iskoriste potencijal ove platforme i postignu uspjeh. Dario je istinski predstavnik Z generacije, mlade i nove publike koja se treba povezati s muzejima.

KAKO ODABRATI PRAVU DRUŠTVENU MREŽU?

Društvene mreže obavezni su dio uspješnog komunikacijskog plana. Postoji li način kako odabrati pravu društvenu mrežu za muzejsku instituciju? Svi panelisti slažu se kako je nemoguće odabrati pravu društvenu mrežu, jer su sve one zapravo prave za cjelokupno muzejsko djelovanje. No u poplavi informacija važno je razmišljati strateški o društvenim mrežama i razvijati stratešku komunikaciju na društvenim mrežama. Glavna pitanja pri odabiru društvene mreže trebala bi biti:

KOJOJ SE PUBLICI OBRAĆAMO?

i

ŠTO ŽELIMO POSTIĆI TAKVOM VRSTOM KOMUNIKACIJE?

Društvene mreže su medij kojim muzeji mogu komunicirati sa svima i na taj način doći do nove publike. Još uvijek je malo muzeja u Hrvatskoj koji koriste Tik Tok platformu i to prvenstveno zbog manjka edukacije o samom Tik Toku. No, ova je platforma fantastična upravo za komunikaciju s mladom generacijom Z, koja nije na Facebook-u pa čak niti na Instagram-u.

Potrebno je razmišljati o brzini komunikacije unutar društvenih mreža (*real time* komunikacija). Postoje tri kategorije komunikacije na društvenim mrežama:

1. informacijski segment
2. komunikacija putem ankete ili dodatnog sadržaja
3. stvaranje zajedničkih projekata s publikom.

Ta treća kategorija u Hrvatskoj je najmanje prisutna i na njoj bi se trebalo dodatno raditi.

U usporedbi s tradicionalnim metodama muzejske promocije, danas društvene mreže mijenjaju načine na koji muzeji komuniciraju s publikom. No, pristup društvenim mrežama u muzejima ili kazalištima nije isti kao i na celebrity sceni. Iz celebrity scene možemo nešto posuditi kako bi spretnije komunicirali s mlađom publikom, ali važno je adaptirati komunikaciju, vidjeti koga ciljamo i onda pokušati tu komunikaciju prilagoditi. Takav proces nije jednostavan i zahtjeva vrijeme, kreativnost i adekvatan način jer pritom je potrebno zadržati i dozu ozbiljnosti.

Muzeji imaju veliki prostor na Tik Tok platformi na kojoj mogu pristupiti na dva glavna načina:

1. DOKUMENTIRANJEM procesa o bilo čemu što se događa u muzeju i samim time objavljivanjem na platformi
2. EDUKACIJOM putem priča o svemu onome što se nalazi u postavu, o svakom komadiću, priči, razdoblju, predmetu. Svaka priča može biti zaseban video, a ljudi vole gledati upravo edukativan sadržaj.

Svaka platforma zahtjeva svoju vrstu pristupa, zbog dobne skupine, različitog načina komuniciranja. U nekim slučajevima može se jedan sadržaj distribuirati na sve platforme, a može se i prilagođavati platformama, sve ovisi o čemu se radi.

KRIZNA KOMUNIKACIJA

U svakoj komunikaciji, pa tako i kriznoj, važno je reagirati i komunicirati. Često su naše ustanove pomalo hermetične i zatvorene, samim time nekomunikativne u različitim segmentima. Kada se dogodi neki problem putem društvenih mreža ili medijskog natpisa, treba prije svega odrediti što se može komunicirati: što reći, kako objasniti situaciju. Pri tome treba koristiti sve platforme društvenih mreža na kojima institucija posjeduje svoje profile. Također, treba stupiti i u odnose s medijima i posložiti formu koja je važna i kojom se može dati objašnjenje publici i ljudima koji taj sadržaj prate. Potrebno je uzeti u obzir da taj sadržaj prate i oni ljudi koje možda muzeji uopće ne zanimaju, ali ih sama tema zabavlja. Kriza je uvijek i jedna prilika da se obratimo upravo tim ljudima. Na taj način može se napraviti tzv. *spin* i preusmjeriti pažnju na samu instituciju dajući argumentirano objašnjenje za sve ono što se dogodilo.

INFLUENCER ILI TIKTOKER ZA MUZEJSKI SADRŽAJ

Različite su strategije kako bi se neki muzej mogao priključiti na Tik Tok platformu, a jedna od njih NIJE pronaći nekog influencera/tiktokera, odnosno nekoga s velikim brojem pratitelja. Ono što je zahvalno kod Tik Tok-a jest da nije potrebno posjedovati neku skupu i profesionalnu opremu za snimanje nekog sadržaja, već se sve može napraviti i mobilnim telefonom. To i jest cilj same platforme kako bi se stvorio što jednostavniji i prirodniji sadržaj i time što manje odao dojam neke reklame. Muzeji bi mogli koristiti dva glavna pristupa Tik Tok-u:

1. moguće je angažirati agenciju koja će stvarati Tik Tok sadržaj
2. moguće je investirati svoje vrijeme i energiju kako bi sami stvarali sadržaj.

Za bilo koji pristup uvijek je potrebno investirati neke resurse, no za Tik Tok jedino je bitno prenijeti emociju i priču u nekom određenom formatu.

ZAKLJUČAK ILI ZAKLJUČCI

Trebalo bi ozbiljnije razmišljati o komunikaciji na društvenim mrežama, ne ih samo svoditi na oglasnu ploču ili pak neku usputnu komunikaciju. Društvene mreže važan su segment muzejskog stručnog djelovanja.

Potrebno je strateški i unutar institucije i postojećih kapaciteta raditi na odnosima s javnošću. Sadržaj za sve medije treba pripremiti s fantastičnim vizualima, fotografijama, pametnim tekstovima te pritom paziti da se ne kopira isti sadržaj.

Važno je biti informiran i u toku i zbog toga uvijek je važno napraviti strategiju iz početne komunikacije, a to je ona s ravnateljem institucije. U današnje doba svaki ravnatelj trebao bi znati značaj uloge kako tradicionalnih medija tako i društvenih mreža.

Pogledajte cijeli panel na video snimci putem Youtube kanala:

<https://youtu.be/Y0r5q9QfIJI?si=YPt92-9TTwYO7goC>

Priča iza izložaka: Otkrivanje povijesti u muzejima

Drugi panel
27. listopada 2023.

Priča iza izložaka: Otkrivanje povijesti u muzejima

Ova inspirirajuća panel diskusija pod naslovom ***Priča iza izložaka: otkrivanje povijesti u muzejima*** daje duboki uvid u svijet povijesnih i arheoloških narativa koji čine srž muzejskih iskustava.

Muzeji nisu samo zbirke predmeta; oni su mjesta gdje povijest postaje živa i stvarna. Na ovom panelu istražili smo kako se povijesni i arheološki narativi oblikuju i interpretiraju unutar muzejskih prostora i stalnih postava, unoseći posjetitelje u svijet prošlosti kroz priče i izložke.

Muzejske zgrade, često impresivne i povijesno značajne same po sebi, igraju ključnu ulogu u stvaranju okoline u kojoj se otkrivaju povijesni narativi. Kroz ovaj panel govorili smo o prošlosti koju su doživjele muzejske zgrade, posebno palača u kojoj se danas nalazi Arheološki muzej u Zagrebu.

Arheološki muzej u Zagrebu
ima zadovoljstvo pozvati Vas
na panel

PRIČA IZA IZLOŽAKA — OTKRIVANJE POVIJESTI U MUZEJIMA

petak
27-10-2023 | 11h

ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19

amz

Ministarstvo kulture i turizma
Republike Hrvatske

Logo of the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Croatia

Na panelu **Priča iza izložaka: otkrivanje povijesti u muzejima** sudjelovali su:

AIDA BENKO - profesorica je etnologije, muzejska savjetnica i voditeljica nekoliko zbirki u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Autorica je brojnih stručnih i znanstvenih radova kao i izložbi za koje je dobila nagrade i priznanja struke poput Hrvatskog muzejskog društva za izložbu *Narodna medicina*, godišnji izložbeni projekt *Koje dobre šuze!*, izložbu *Moć boja: Kako su boje osvojile svijet* i izložbu *Kapa dolje! Priča o (ne)pokrivanju glave*, za koju je osvojila i nagradu “Milovan Gavazzi” u kategoriji za autorstvo i muzeološki doprinos. Kooautorica je teksta za serijal *Narodna medicina* i *Moć boja* koje je snimio Odsjek pučke i predajne kulture HRT-a.

DARIJA ČALETA - knjižničarska je savjetnica, voditeljice knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. Aktivna je članica Komisije za muzejske i galerijske knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva od njenog osnivanja 1998. godine čija je bila predsjednica i članica Stručnog odbora Hrvatskoga knjižničarskog društva od 2012. - 2016. godine. Trenutno radi na povijesnom dijelu stalnog postava Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja.

IVANA GRŽINA - povjesničarka je umjetnosti i talijanistica, viša kustosica u Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU, gdje su joj osim nekoliko muzejskih zbirki umjetničkih predmeta povjerene zadaće muzejske edukacije te obrade specifičnih oblika arhivske dokumentacije među kojima se ističe starija fotografska građa. Autorica je više desetaka stručnih i znanstvenih radova iz različitih područja svojega profesionalnog angažmana, recentno s težištem na povijesti fotografije u Hrvatskoj, na položaju i ulozi fotografije u muzejima te na odnosu između fotografije i discipline povijesti umjetnosti. Zajedno s kolegicom Indirom Šamec Flaschar dobitnica je posebnog priznanja Hrvatskoga muzejskog društva za dokumentacijsko – informacijski program izložbe *Tragom baštine: Schneiderov fotografski arhiv*.

VANJA BRDAR MUSTAPIĆ -

povjesničarka je umjetnosti, muzejska savjetnica, voditeljica Zbirke namještaja i Zbirke varia u Muzeju za umjetnost i obrt. Objavila je više izvornih znanstvenih i stručnih radova. Težište je njezina stručnog rada povijest namještaja, shodno radnom mjestu, pa potpisuje dionice namještaja u velikim izložbenim projektima Muzeja za umjetnost i obrt (*Bidermajer u Hrvatskoj, Historicizam u Hrvatskoj, Secesija u Hrvatskoj, Skriveno blago Muzeja za umjetnost i obrt...*) kao i u drugim muzejskim i izložbenim institucijama, te je autorica samostalnih izložbi. Dio njezine stručno-znanstvene i izložbene aktivnosti usmjeren je također i na područje povijesti domaćih tvornica namještaja, dizajna i industrije namještaja druge polovine 20. stoljeća, te dizajnerskih i interijerističkih opusa pojedinih domaćih autora.

ANA SOLTER - muzejska je savjetnica dokumentaristica i voditeljica Odjela za dokumentaciju u Arheološkog muzeja u Zagrebu. Ana je po struci arheologinja i etnologinja, a njen stručni interes upravo je razvoj arheologije kao znanstvene discipline u kontinentalnoj Hrvatskoj i rad Josipa Brunšmida. Voditeljica je raznih projekata digitalizacije arheološke i dokumentacijske građe Muzeja te je autorica mnogobrojnih izložbenih projekata kao i stručnih i znanstvenih članaka i monografija na temu povijesti hrvatske arheologije. Dobitnica je godišnje nagrade Hrvatskog arheološkog društva Josip Brunšmid za projekt *#DoveTales, Vučedolska golubica putuje s Vama* te nagrade Hrvatskog muzejskog društva za realizirani izdavački projekt za monografiju *Arheološki muzej u Zagrebu – život od 19. do 21. stoljeća*.

PRIČA O MUZEJSKOJ ZGRADI - U STALNOM POSTAVU ILI DIGITALNOM FORMATU?

Na samom panelu bilo je dosta govora o povijesti i razvoju muzeja i muzejskih zgrada iz kojih dolaze naše panelistice. Iz razgovora proizašli su neki od sljedećih zaključaka.

Priča o povijesnom razvoju muzeja treba biti ispričana kroz izložene predmete u postavu. Novi stalni postav treba biti rezultat promišljanja prethodnih postava. Na primjeru zagrebačkog Etnografskog muzeja može se vidjeti da se čak i neki stari dijelovi postava mogu sačuvati za novi postav kako bi se njima pojasnio nekadašnji načini prikazivanja kultura, na koji način je znanost poput etnologije i kulturne antropologije osmislila objekt svojih proučavanja, o prijašnjim gledanjima i novim saznanjima. Publici se na taj način prikazuje prijašnji načini gledanja na istraživanja, kritička promišljanja današnjih istraživanja te sam razvoj struke.

Dužnost svake muzejske institucije jest na neki način *muzealizirati* i samu povijest zgrade, pristupe i prezentacije građe, a onda i razvoj samih znanstvenih disciplina koje su u podlozi muzejskog posla. Pitanje se postavlja na koji način će se pristupiti takvoj situaciji u uvjetima u kojima jedan muzej postoji.

Kompleksne povijesti muzeja nije uopće lako ispričati. Ako bi se detaljno pričalo, potrebno je kroz neku vrstu monografije, vodiča, knjige, bilo u fizičkom ili *online* izdanju. Nemoguće je detaljno nešto komunicirati kroz sam postav. Postoji još jedan način, a to je povezanost povijesti muzeja ispričati kroz same izložke. U takvoj jednoj priči može se govoriti o povijesti stalnih postava. Također, može se govoriti i o višeslojnosti prezentacije, kontekstualizacije i pružanju puno informacija o pojedinom razdoblju koje može biti provučeno dosljedno kroz cijeli postav koristeći razne alate.

Pogledajte cijeli panel na video snimci putem Youtube kanala:

<https://youtu.be/RRrGUaMtXD4?si=rMJ9FvIUWZ50MTLP>

Ljudski ostaci i identitet muzeja: Etičke dileme i društveni razgovori

Treći panel
9. studenog 2023.

Ljudski ostaci i identitet muzeja: Etičke dileme i društveni razgovori

Treći po redu panel pod nazivom **Ljudski ostaci i identitet muzeja: Etičke dileme i društveni razgovori** govori o duboko intrigantnoj temi u okviru muzeja. Ova tema otvara vrata širokom spektru razmišljanja o izazovima koji se javljaju u muzejskom svijetu kada su u pitanju ljudski ostaci.

Muzeji su mjesta gdje se čuva i interpretira povijest, a izlaganje ljudskih ostataka postavlja složena pitanja o etici, dostojanstvu i pravima preminulih osoba. Ovdje smo istražili temeljna pitanja koja se postavljaju u trenutku izlaganja ljudskih ostataka kroz izložbu te kako se muzeji suočavaju s ovom delikatnom problematikom.

U raspravi su sudjelovali stručnjaci iz različitih polja, uključujući muzealce, arheologe, antropologe i etnologe. Svi oni podijelili su svoje perspektive i iskustva u rješavanju etičkih dilema povezanih s izlaganjem ljudskih ostataka, istražujući pitanja kao što su:

Dostojanstvo preminulih: *Kako osigurati dostojanstvo i poštovanje prema ljudskim ostacima koji se izlažu u muzejima?*

Društveni i kulturni kontekst: *Kako različite kulture i zajednice percipiraju izlaganje ljudskih ostataka i kako to utječe na muzejsku praksu?*

Edukacija i svijest: *Kako muzeji mogu koristiti izlaganje ljudskih ostataka u svrhu edukacije javnost, a potaknuti na društveni dijalog o pitanjima identiteta, povijesti i etike?*

Ovakvim raspravama Arheološki muzej u Zagrebu nastoji stvoriti okruženje u kojem se razumiju etičke dileme, a društveni razgovor je poticajan i produktivan.

Arheološki muzej u Zagrebu
ima zadovoljstvo pozvati Vas
na panel

**LJUDSKI OSTACI
I IDENTITET MUZEJA —
ETIČKE DILEME I
DRUŠTVENI RAZGOVORI**

četvrtak
09-11-2023 | 11h
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19

amz

Panelisti nam dolaze iz različitih područja:

JACQUELINE BALEN - muzejska je savjetnica, viša znanstvena suradnica i voditeljica Pretpovijesnog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu. Uz znanstveni rad (mlađe kameno i bakreno doba) bavi se prezentacijom i promicanjem arheološke baštine. Sudjeluje u nastavi Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Puli. Članica je Upravnog odbora Udruge Ruta željeznog doba Podunavlja i predsjednica Hrvatskog arheološkog društva.

MARIO NOVAK - završio je studij povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je i doktorirao s temom iz biološke antropologije (bioarheologije), a danas radi na Institutu za antropologiju u svojstvu višeg znanstvenog suradnika. Njegov znanstveni rad usmjeren je prema holističkom pristupu istraživanju ljudskih koštanih ostataka iz arheološkog konteksta. U svojim istraživanjima kombinira brojne analitičke metode koje su preuzete iz različitih znanstvenih disciplina kao što su (bio)arheologija, analiza stabilnih izotopa, paleogenetika, radiologija i sl. Na temelju tih analiza pokušava proniknuti u tajne života (i smrti) naših davnih predaka, tj. rekonstruirati kako su ti ljudi živjeli, čime su se hranili, od kuda su došli, od kojih bolesti su bolovali, pa čak i kako su izgledali.

Voditelj je i suradnik na nekoliko domaćih i međunarodnih projekata, a osim objava u znanstvenim i stručnim časopisima, rezultate svojih istraživanja prezentirao je na više od 80 skupova u zemlji i inozemstvu, kao i na brojnim javnim predavanjima, radionicama za djecu i sl.

RAJNA ŠOŠIĆ-KLINDŽIĆ -

izvanredna je profesorica na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Njezino područje interesa je prapovijesna arheologija, teorijska arheologija i odnos suvremenih prilika i istraživanja prošlosti.

IGOR URANIĆ - muzejski je savjetnik i voditelj egiptološke zbirke u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Jedini je egiptolog u Hrvatskoj sa standardnom akademskom diplomom. Objavio je sedam knjiga s tematikom staroegipatske civilizacije. Također je autor dvadesetak znanstvenih i stručnih radova s područja egiptologije, stalnog postava muzeja te nekoliko izložbi. Osnivač je i voditelj Zagrebačke egiptološke škole, poznatije kao ZEŠ. Godine 2013. za izložbu *Mumije, znanost i mit* dobio je nagradu za provedeni istraživački rad.

MARIJA ŽIVKOVIĆ - diplomirala je povijest i etnologiju i kulturnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zaposlena je u Etnografskom muzeju u Zagrebu kao muzejska savjetnica. Nakon izložbi *Dim - priča o duhanu* i *Vatra* interes usmjerava na Zbirku izvaneuropskih kultura te je priredila publikaciju *Hrvatska i svijet: afričke zbirke u Etnografskom muzeju u Zagrebu*, online katalog *Istraživanja braće Seljan* i izložbu *Braća Seljan kroz prašume i pustinju* u Etnografskom muzeju u Zagrebu, koja je, prilagođena sadržajno i tehnički, gostovala u deset gradova Južne Amerike kroz 2022. i 2023. godinu. U svjetlu suvremenih zahtjeva za dekolonizacijom muzeja, rad na Zbirci izvaneuropskih kultura donosi niz etičkih dilema. Stoga je središte njenog interesa mogući načini dekolonizacije Zbirke u lokalnom kontekstu, kao i političke, kulturne i organizacijske prilike u kojima je Zbirka nastajala i razvijala.

PRIMJER IZLAGANJA LJUDSKIH KOŠTANIH OSTATAKA U SAD-U

Pri izlaganju ljudskih koštanih ostataka, ukoliko je ono nužno potrebno, izloženi prostor označi se slikom, znakom ili tekstom, na primjer ulazite u prostoriju gdje su izloženi ljudski kosturni ostaci ili slike/fotografije.

Preuzeto:

<https://www.margaretmiddleton.com/post/museums-and-content-warnings>

ISKUSTVA ARHEOLOGA PRI ISTRAŽIVANJU I IZLAGANJU LJUDSKIH KOŠTANIH OSTATAKA

Izložiti pravi ljudski kostur ili kopiju ljudskog kostura jest pitanje na koje je teško dati jednoznačni odgovor.

Što je problematično u onome što izlažemo? Posebno ako gledamo na ljudski kostur koji je već sam po sebi pomalo zastrašujući?

Smijemo li izlagati ostatke nekada živog čovjeka kako se nama sviđa? Odgovor arheologa na to pitanje ovisi o odgovoru na pitanje koliko je on zapravo star.

Britansko istraživanje putem ankete prema široj javnosti s pitanjem *Koliko stare ljudske ostatke bi željeli vidjeti na izložbama?* daje rezultate gdje većina odgovara kako ne bi voljela vidjeti ljudske koštane ostatke mlađe od 100 godina. Muzejima bi primarno trebala biti važna edukacija publike te zbog toga bi na nekim izložbama trebali biti izloženi ljudski koštani ostaci, bilo u originalu, kopiji i fotografijama.

Postoje vrlo detaljni pravilnici, primjerice u Velikoj Britaniji ili Njemačkoj, koji upućuju na načine istraživanja od samog iskopavanja i pohranjivanja do izlaganja ljudskih koštanih ostataka. Hrvatska još uvijek nema takvu vrstu pravilnika, što bi svakako bilo dobro.

STAJALIŠTE PREMA EGIPATSKIM MUMIJAMA

Gledajući kroz povijest, susret s mumijama u Egiptu je zapravo dosta bizaran. Iskopavajući drevni Egipat u prijašnjim vremenima, ljudi su mumije spaljivali jer su im smetale dok su tražili vrijedne zlatne predmete. S vremenom su se pojavili ljudi koje zanimaju ljudski ostaci, pa tako i mumije. Kasnije su se čak priređivale i posebne prigode kada su se mumije razmotavale. U današnje moderno doba služimo se više prirodnim znanostima i modernim tehnologijama za istraživanje mumija pa saznajemo i puno više o njima.

Devetdesetih godina 20. st. u svijetu egiptologije počele su se pojavljivati etičke dileme oko izlaganja mumija pa su neko vrijeme u određenim muzejima počeli prekrivati dijelove tijela mumija. U današnje vrijeme počeli su ih izlagati na posebnim mjestima ili posebnim prostorima, uz upozorenje o vrsti izloženog i uz tekst na koji način je mumija prikupljena i postala dijelom muzejskog fundusa.

KOLIKO JE VAŽNO OSIGURATI PRISTOJNOST U IZLAGANJU I PROMICANJU POŠTOVANJA PREMA PREMINULOJ OSOBI?

Imamo primjere u Kanadi i SAD-u gdje se direktno radi sa zajednicama, tj. živućim pripadnicima određenih kultura. Takve primjere vrlo je teško primijeniti u arheološkom kontekstu, posebno primjerice za razdoblje pretpovijesti kada se ne zna puno o samom životu i vjerovanjima pojedinaca i zajednica. Neke stvari jednostavno u našem slučaju nisu uporabne. Stoga u arheološkom kontekstu ne bi trebalo biti toliko problema s etičkim dilemama ukoliko se s ljudskim koštanim ostacima postupa s određenom pažnjom, pijetetom.

PALJEVINSKI LJUDSKI KOSTURNI OSTACI

Paljevinski ostaci mogli bi izazivati drukčiji dojam kod ljudi jer im je to puno apstraktnije. Možda bi se današnji dojmovi ljudi mogli povezati s onima iz vremena srednjeg vijeka kada su ljudi počeli pronalaziti paljevinske ostatke u urnama zakopanima u zemlju. Ljudi ih tada nisu uopće doživljavali, niti paljevinske ostatke niti same posude kao takve, već su ih nazivali kao *“magičnim posudama koje rastu iz zemlje”*. Očito je tada postojao neki kontekst koji sami sebi zapravo nisu uspjeli objasniti. Sličan odjek paljevinski ljudski ostaci ostavljaju i danas, iako je danas normalno spaljivanje pokojnika i njegovo pokapanje u urnu.

Je li uopće potrebno izlaganje u postavu paljevinskih ostataka u urnama? Zagrebački potres 2020. otvorio je i neka nova pitanja na tu temu. Primjerice u Arheološkom muzeju u Zagrebu došlo je do oštećenja urni i samim time rasipanja paljevinskih ostataka. Puno je važnije ispričati priču zašto su neke zajednice prakticirale takav oblik pokapanja, kako je tekao sami proces u vrijeme pretpovijesti, što znače prilozima u takvim grobovima i slično.

REPATRIJACIJA

Arapska Republika Egipat donijela je zakon u kojem stoji da sve ono što je starije oko 100 - 150 godina od početka 20. st., a u posjedu je nekih drugih muzeja, legalno je pribavljeno. Isto tako sve ono što je izneseno kasnije, nije legalno pribavljeno i trebalo bi se vratiti u Arapsku Republiku Egipat. Ono što danas Egipćani traže nazad su ona senzacionalna otkrića poput biste Nefertiti koja se čuva u berlinskom muzeju. Naša Egipatska zbirka je sigurna u Zagrebu te joj ne prijeti repatrijacija.

Kada govorimo o repatrijaciji bilo mumija ili koštanih ostataka, postavlja se pitanje u kakvim uvjetima se vraćaju, odnosno iz kakvih uvjeta takvi arheološki ostaci odlaze i u kakve dolaze. Ako uvjeti za povratak nisu zadovoljavajući, bolje je ostaviti ih tamo gdje su uvjeti pohrane puno bolji.

Pogledajte cijeli panel na video snimci putem Youtube kanala:

https://youtu.be/6a3ORQ5qncI?si=wJk-VYg_JEY1UN9e

Kroz oči arheologa: Interpretacija znanosti u stalnom postavu

Četvrti panel
22. studenog 2023.

Kroz oči arheologa: Interpretacija znanosti u stalnom postavu

Muzeji su često prozori u prošlost, mjesta gdje se povijest doživljava.

Kako muzeji predstavljaju znanost u svojim stalnim postavima?

Kako bi Arheološki muzej u Zagrebu predstavio arheologiju u svojem novom stalnom postavu?

Stvaranje stalnog postava muzeja složen je proces. Muzeji biraju predmete i priče koje će predstaviti kako bi stvorili zanimljivo i informativno iskustvo za posjetitelje. Takva je praksa i u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Ovdje, naravno, arheolozi igraju ključnu ulogu u procesu odabira, interpretacije i prikazivanju predmeta.

Sudjelovanje publike postaje sve važnije u muzejskom svijetu. Kroz interaktivne elemente, posjetitelji mogu postati aktivni sudionici u stvaranju stalnog postava. U kontekstu arheologije, to može značiti sudjelovanje u rekonstrukcijama, istraživanjima ili čak postavljanju pitanja koja potiču daljnje razmišljanje.

Arheološki muzej u Zagrebu ima odgovornost educirati publiku o arheologiji kao znanosti. Kroz stalni postav, mogući su brojni načini za postizanje ovog cilja. To uključuje jasne i pristupačne interpretacije, interaktivne eksponate koji omogućuju posjetiteljima da "iskuse" arheološke metode i znanstveni pristup te edukativne programe i radionice.

Stručnjaci igraju ključnu ulogu u stvaranju i održavanju stalnih postava muzeja. Njihova stručnost osigurava točnu i duboku interpretaciju predmeta te osigurava da znanost stoji u središtu muzejskog iskustva.

Stalni postav muzeja ima potencijal inspirirati, educirati i potaknuti razmišljanje o arheologiji kao znanosti. Kroz suradnju stručnjaka, sudjelovanje publike i pažljivo osmišljene izložbe muzeji mogu pretvoriti svoje prostorije u fascinantna mjesta gdje se znanost i povijest susreću, pružajući posjetiteljima nezaboravno iskustvo.

Arheološki muzej u Zagrebu
ima zadovoljstvo pozvati Vas
na panel

**RAZGOVORI UGODNI.
KROZ OČI ARHEOLOGA —
INTERPRETACIJA
ZNANOSTI U STALNOM
POSTAVU**

Projekat
Arheološki muzej u Zagrebu
Projekt
Arheološki muzej u Zagrebu
Projekt
Arheološki muzej u Zagrebu

srijeda
22-11-2023 | 11h
ARHEOLOŠKI MUZEJ U ZAGREBU
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19

amz

Ovaj panel okupio je sljedeće stručnjake:

JACQUELINE BALEN - muzejska je savjetnica, viša znanstvena suradnica i voditeljica Pretpovijesnog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu. Uz znanstveni rad (mlađe kameno i bakreno doba) bavi se prezentacijom i promicanjem arheološke baštine. Sudjeluje u nastavi Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Puli. Članica je Upravnog odbora Udruge Ruta željeznog doba Podunavlja i predsjednica Hrvatskog arheološkog društva.

MATEJA KUKA BRKIĆ - voditeljica je projekata Muze d.o.o. za savjetovanje i upravljanje u kulturi i turizmu. Njezini profesionalni interesi obuhvaćaju teme i prakse aktivne zaštite kulturne i prirodne baštine, interpretacijsko planiranje, mogućnosti interdisciplinarnih kreativnih suradnji u području interpretacije baštine i korištenje suvremenih kustoskih praksi u predstavljanju baštine. Diplomski sveučilišni studij povijesti umjetnosti i antropologije završila je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Timu Muza pridružila se 2018. godine u kojem upravlja brojnim uspješnim projektima u području interpretacije baštine, od njihove konceptualizacije do izvedbe. U procesima realizacije stalnih izložbi sudjeluje kroz istraživanje, interpretacijsko planiranje i razvoj sadržaja za stalne izložbe. Recentni projekti uključuju stalne izložbe u Muzeju bećarca i Interpretacijskom centru Kninske tvrđave. Članica je udruga: Interpret Europe, Interpretirajmo Hrvatsku, SF:ius i Dragodid.

MIRELA HUTINEC - arheologinja, doktorandica, nekadašnja kustisica Gradskog muzeja Vukovar, a danas ravnateljica Muzeja vučedolske kulture. Od 2001. godine suvoditelj je, a zatim i voditelj sustavnih arheoloških istraživanja Vučedola - jednog od najvažnijih arheoloških lokaliteta iz razdoblja eneolitika. Autorica je brojnih izložbi, predavanja i publikacija te autorica dva stalna muzejska postava - Gradski muzej Vukovar i Muzej vučedolske kulture. Voditeljica je strateškog projekta Vlade RH u kulturi „Arheološki park Vučedol“ financiranoga iz fondova EU.

INA MILOŠEVIĆ - izvanredna je profesorica na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu na kojem je zaposlena od 2005. godine. Od 2001. – 2003. radila je u Gradskom muzeju Vinkovci te stekla zvanje kustosa. Organizatorica je međunarodne znanstvene konferencije Methodology and Archaeometry koja se od 2013. godine održava na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a za koju je dobila nagradu Hrvatskog arheološkog društva „Josip Brunšmid“. Autorica je više znanstvenih i stručnih članaka, urednica nekoliko monografija i zbornika radova te koautorica tri izložbe. Uz to, autorica je i knjige Keramika u arheologiji – Lončarstvo vučedolske kulture na vinkovačkom području. Njezini istraživački interesi su prapovijesna arheologija, keramička tehnologija, arheološka metodologija i arheometrija.

INTERPRETACIJA ARHEOLOŠKE BAŠTINE I NALAZIŠTA KROZ STALNI POSTAV

Rad na stalnom postavu izrazito je kompleksan proces i uključuje nekoliko faza rada. Prvenstveno je važno da se posjetiteljima arheološka baština interpretira na njima razumljiv način. U interpretaciji uvode se vrijednosti koje posjetitelji pri svojem posjetu prepoznaju u određenim izložbenim cjelinama među izloščima, a kroz interdisciplinarnan rad s brojnim suradnicima različitih usmjerenja razvijaju se sami izložci.

U suvremeno vrijeme dogodio se jedan veliki pomak u prikazivanju kulturne baštine u muzejima, upravo zahvaljujući svim interaktivnim sadržajima i digitalnim tehnologijama pomoću kojih se publici nastoji prikazati što vjernije arheološka baština. Fokus je danas na priči, a ne samo “lijepom predmetu”. Uz to, predmet se stavlja u širi kontekst. Važno je da posjetitelj shvati da iza predmeta kojeg promatra stoji čovjek koji ga je izradio, koristio, reciklirao i, na kraju, odbacio.

Muzej je medij koji će prenijeti informaciju i priču. Kada je arheološki kontekst ispričan na zanimljiv način te kada je donesen i vizualiziran u pravom ambijentu, onda i posjetitelji postanu svjesni vrijednosti baštine, počinju je razumijevati, s njom se saživjeti, vrednovati i uživati.

Suprotstavljenim mišljenjima unutar arheološke znanosti ne bi trebalo biti mjesto u stalnim postavima jer stalni postav treba biti kruna prezentacije cijelog muzeja. To se može na neki način prikazati kroz neku privremenu izložbu.

Ključna je arheološka interpretacija i metodologija arheološkog zaključka kako bi interpretirali određene kulturne procese u prošlosti na osnovi materijalnih dokaza. Arheološka interpretacija je ključan segment arheološkog posla, a uključuje i kritičko vrednovanje podataka koje ćemo u postavu koristiti.

INTERPRETACIJA ARHEOLOGIJE KAO ZNANOSTI U MUZEJSKOM POSTAVU

Edukacija je najvažniji segment. U samim postavima i na izložbama publici treba pokazati na koji način arheolozi dolaze do informacija, a ne se zadržavati samo na arheološkom iskopavanju koje je samo jedan mali dio arheologije. Jako je važno prikazati kako arheolozi dolaze do interpretacija. Samo tako publika može pravilno percipirati arheologiju kao znanost i arheološki posao kao takav.

Arheologija se može ispričati i kroz predmet ili kroz multimediju. Filmsko prikazivanje arheologije uvijek će biti bitno drugačije od prave istine kako bi se stekla popularnost filma. No, i taj dio možemo iskoristiti na svoju ruku u popularizaciji. Uzmimo primjer Indiane Jonesa. Koliko je napravio “štete” kao arheolog, a koliko “koristi” prema samoj znanosti? Američko arheološko društvo proglasilo je glumca Harrisona Forda za svog počasnog člana jer, unatoč “arheološkoj šteti”, arheologiju je promovirao kroz svoje filmove.

Arheologiju možemo prezentirati i kroz neko muzeografsko pomagalo poput rekonstrukcija ili muzejskih vodiča, pa čak i kroz interpretacijskog lika ili nekog poznatog arheologa.

Stručnjaci igraju ključnu ulogu u stvaranju i održavanju stalnih postava muzeja. Njihova stručnost osigurava točnu i duboku interpretaciju predmeta te osigurava da znanost stoji u središtu muzejskog iskustva.

Stalni postav muzeja ima potencijal inspirirati, educirati i potaknuti razmišljanje o arheologiji kao znanosti. Kroz suradnju stručnjaka, sudjelovanje publike i pažljivo osmišljene izložbe, muzeji mogu pretvoriti svoje prostorije u fascinantna mjesta gdje se znanost i povijest susreću, pružajući posjetiteljima nezaboravno iskustvo.

Pogledajte cijeli panel na video snimci putem Youtube kanala:

https://youtu.be/6a3ORQ5qncI?si=wJk-VYg_JEY1UN9e

Arheološki muzej u Zagrebu

Trg Nikole Šubića Zrinskog 19
10 000 Zagreb

01/4873 000

amz@amz.hr

www.amz.hr